

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ДЕРЖАВНИЙ ЗАКЛАД
«ПІВДЕННОУКРАЇНСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ ПЕДАГОГІЧНИЙ
УНІВЕРСИТЕТ ІМЕНІ К. Д. УШИНСЬКОГО»
ФАКУЛЬТЕТ ДОШКІЛЬНОЇ ПЕДАГОГІКИ ТА ПСИХОЛОГІЇ
КАФЕДРА ДОШКІЛЬНОЇ ПЕДАГОГІКИ
НАУКОВА ЛАБОРАТОРІЯ «ПЕДАГОГІЧНІ ОСНОВИ ПРОФЕСІЙНОЇ
ПІДГОТОВКИ ВИХОВАТЕЛІВ»
НАУКОВЕ ТОВАРИСТВО СТУДЕНТІВ, АСПІРАНТІВ, ДОКТОРАНТІВ І
МОЛОДИХ ВЧЕНИХ

ОСВІТА МАЙБУТНЬОГО: СТРАТЕГІЯ СТАЛОГО РОЗВИТКУ В ЄВРОПЕЙСЬКОМУ ТА НАЦІОНАЛЬНОМУ КОНТЕКСТАХ

збірник матеріалів Всеукраїнської науково-практичної
конференції молодих учених

Одеса
Видавець Букаєв Вадим Вікторович
2026

DOI: <https://doi.org/10.24195/FutureEducation2026>

УДК 37:502.131.1

О-72

Рекомендовано до друку Вченою Радою
Державного закладу «Південноукраїнський національний педагогічний
університет імені К. Д. Ушинського»
(протокол № 14 від 28.05.2026 року)

Матеріали друкуються в авторському варіанті

Освіта майбутнього: стратегія сталого розвитку в
О-72 європейському та національному контекстах : збірник
матеріалів Всеукраїнської науково-практичної конференції
молодих учених. Одеса : Видавець Букаєв Вадим Вікторович,
2026. 110 с.

УДК 37:502.131.1

©ДЕРЖАВНИЙ ЗАКЛАД
«ПІВДЕННОУКРАЇНСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ
ПЕДАГОГІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ К. Д. УШИНСЬКОГО», 2026

Ірина Костянтинівна Мардарова,
кандидат педагогічних наук, доцент,
доцент кафедри дошкільної педагогіки,
Державний заклад «Південноукраїнський національний
педагогічний університет імені К. Д. Ушинського»,
вул. Старопортофранківська, 26, м. Одеса
ORCID: <https://orcid.org/0000-0001-8899-2830>
DOI: <https://doi.org/10.24195/FutureEducation2026-4>

ПЕДАГОГІЧНІ СТРАТЕГІЇ СОЦІАЛІЗАЦІЇ ТА БЕЗПЕКИ ЖИТТЄДІЯЛЬНОСТІ ДІТЕЙ ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ У СВІТЛІ ІДЕЙ Я. А. КОМЕНСЬКОГО

Сучасна дошкільна освіта функціонує в умовах зростаючих соціальних та освітніх вимог, що зумовлює необхідність забезпечення всебічного розвитку особистості дитини та формування у неї базових соціальних компетентностей. Одним із основних завдань педагогічного процесу є організація цілеспрямованої соціалізації дітей, яка передбачає розвиток умінь ефективної взаємодії з однолітками та дорослими, формування комунікативних, емоційних і моральних навичок, а також здатності дитини приймати участь у колективній діяльності та дотримуватися соціальних норм. Соціалізація виступає фундаментальною складовою дошкільної освіти, оскільки саме на цьому етапі формується базис для подальшого розвитку соціальної відповідальності та моральної свідомості дитини.

Не менш важливою у сучасному контексті є проблема забезпечення безпеки життєдіяльності дошкільників, що включає дотримання правил безпечної поведінки в освітньому та ігровому середовищі, розвиток навичок самостійної оцінки потенційних ризиків, а також формування свідомого ставлення до власного фізичного та психічного здоров'я. Забезпечення безпеки дітей у ЗДО передбачає системну роботу вихователів, організацію безпечного освітнього простору та інтеграцію відповідних знань і навичок у щоденні освітні практики.

Синтез соціалізації та безпеки життєдіяльності у дошкільній освіті сприяє гармонійному розвитку особистості, забезпечує ефективну адаптацію дітей до колективного життя та закладає основи для подальшого навчання в НУШ. Крім того, розвиток соціальних компетентностей та навичок безпечної поведінки формує у дітей здатність до саморегуляції, критичного оцінювання ситуацій та відповідального ставлення до власного здоров'я та благополуччя оточуючих. У комплексі ці процеси створюють умови для формування компетентної, соціально адаптованої та фізично та

психологічно здорової особистості, здатної успішно інтегруватися у безпечне соціальне середовище.

Отже, наукова та практична проблема полягає в розробці ефективних педагогічних стратегій, які б поєднували соціалізацію дітей дошкільного віку з формуванням навичок безпеки життєдіяльності, забезпечуючи гармонійний розвиток особистості та підготовку до подальшої соціальної адаптації в освітньому процесі НУШ. Врахування спадщини Я. А. Коменського дозволяє поєднати класичні педагогічні принципи з сучасними вимогами до дошкільної освіти, що робить дослідження особливо актуальним.

Зазначимо, що спадщина Я. А. Коменського є важливим теоретичним фундаментом для сучасної дошкільної освіти, оскільки його педагогічні ідеї акцентують увагу на всебічному розвитку дитини, формуванні соціальних навичок та вихованні культури безпечної поведінки. У наукових розвідках (Л. Білецька, Н. Козлова, О. Савченко, Л. Таран, L. Naburajová Plavská, J. Hroncová, L. Lešková та інші) наголошено, що у працях Я. А. Коменського підкреслюється значення організованого навчання, взаємодії дитини з колективом та дорослими, а також виховання моральних і етичних норм. Ці принципи залишаються актуальними і в сучасному освітньому середовищі, адже вони забезпечують системний підхід до соціалізації дітей, розвиток їх комунікативних і моральних компетентностей, а також формування навичок безпечної поведінки та самозбереження. Використання ідей Я. А. Коменського, на їх думку, як теоретичної основи дозволяє поєднати класичні педагогічні підходи з сучасними вимогами до дошкільної освіти та створює методологічну базу для розробки ефективних педагогічних стратегій соціалізації та безпеки життєдіяльності дітей дошкільного віку.

Метою є обґрунтування педагогічних стратегій соціалізації та забезпечення безпеки життєдіяльності дітей дошкільного віку на основі спадщини Я. А. Коменського.

Як вказано у дослідженнях [1; 2; 3; 4; 6; 7; 8] Я. А. Коменський розглядав виховання дитини як процес, що починається з самого народження і має вирішальне значення для подальшого життя людини, оскільки саме в ранньому віці формуються базові моральні, соціальні та фізичні якості особистості. Зазначимо, що у своїй праці «Материнська школа» Я. А. Коменський підкреслював, що правильне виховання в сім'ї є необхідною передумовою для здорового розвитку дитини і становить основу усіх наступних етапів освіти. За його концепцією, сім'я не лише забезпечує первинні знання та навички, але й виступає першою соціальною інституцією, де дитина набуває умінь взаємодії з іншими, входить у моральні норми та формується як суспільна істота. Материнську школу він розумів не тільки як фізичне середовище, але як систему виховних впливів,

що охоплює весь період до шести років життя дитини, й у якій основну роль відіграють батьки та близькі дорослі, що формують її моральні та поведінкові основи [5].

Я. А. Коменський також наголошував на природовідповідності виховання, тобто необхідності враховувати фізичні потреби дитини при організації її життя та діяльності. Він писав, що розуміння природи дитини та поступове привчання її до дисципліни і звичок найкраще досягається тоді, коли батьки «...дбають про здорові звички у їжі, сні та вправах, не перевантажуючи дитину зайвими вимогами» [5]. Це положення виступає важливою складовою безпеки життєдіяльності, оскільки підкреслює гармонійне співвідношення фізичного благополуччя, психологічного комфорту та морального виховання.

Ще одна важлива педагогічна ідея Я. А. Коменського полягає в тому, що моральні чесноти та соціальна поведінка дитини формуються через приклад та щоденні вправи, а не лише через словесні повчання. У «Материнській школі» він наполягав на тому, що дитина повинна «оживляти позитивні задатки, притаманні їй від природи», і що батьки та вихователі повинні допомагати дитині у розвитку цих якостей, спрямовуючи її до чеснот, таких як повага, правдивість, працьовитість та охайність [5]. Це стосується і соціального, і морального вимірів, оскільки дитина вчиться взаємодіяти з іншими не через примус, а через розуміння цінності чеснот для власного життя та суспільства.

Я. А. Коменський також застерігав батьків від залякування чи надмірного контролю, які не сприяють справжній соціалізації дитини. Він зауважував, що страх перед школою або покаранням, створений дорослими, більше спричиняє в дітей «тривогу та відчай» замість природного прагнення до навчання та спілкування. За його словами, батьки повинні навпаки створювати позитивну мотивацію та сприятливе середовище для входження дитини в соціальні взаємодії, що є одним із головних аспектів соціалізації [5].

Отже, зауважимо, що педагогічні ідеї Я. А. Коменського у «Материнській школі» становлять цілісну концепцію виховання, яка поєднує фізичне здоров'я, моральне становлення, соціальну взаємодію та створення безпечного, підтримуючого середовища для раннього розвитку дитини. Саме ці ідеї забезпечують логічну основу для сучасних підходів до соціалізації та безпеки життєдіяльності дітей дошкільного віку, підкреслюючи гуманістичні, природовідповідні та діяльнісні аспекти дошкільної педагогіки.

Порівняння підходу Я. А. Коменського із сучасними концепціями дошкільної освіти показує, що основні педагогічні принципи, закладені видатним педагогом, залишаються актуальними і сьогодні. Він наголошував на природовідповідності виховання, гуманістичному ставленні до дитини,

поступовому формуванні моральних та соціальних якостей і важливості ранньої соціалізації через колективну діяльність і взаємодію з дорослими. Сучасні концепції дошкільної освіти, такі як компетентнісний, діяльнісний та особистісно-орієнтований підходи, також роблять акцент на розвиток соціальних компетентностей, морального та емоційного становлення, індивідуальних здібностей і навичок безпечної поведінки. У цьому контексті принципи Я. А. Коменського можна розглядати як методологічну основу, що зумовлює інтеграцію класичних ідей у сучасну педагогічну практику, зокрема у формуванні цінностей, норм поведінки та культури взаємодії дітей дошкільного віку.

Сучасні педагогічні стратегії соціалізації та безпеки життєдіяльності дошкільників передбачають комплексне формування соціальних, комунікативних та моральних компетентностей. Для цього використовуються сюжетно-рольові ігри, колективні завдання та вправи на взаємодію, які сприяють розвитку умінь співпрацювати, враховувати інтереси інших та дотримуватися групових правил. Додатково застосовуються вправи на емоційне розпізнавання, тренінги комунікаційних навичок і моделювання соціальних ситуацій для формування емпатії, самоконтролю та морального вибору. Формування навичок безпечної поведінки і збереження здоров'я реалізується через інтегровані навчальні технології, що включають фізичні вправи, ігрові та практичні завдання, спрямовані на оцінку ризиків і самозбереження. Системне повторення правил поведінки та створення безпечного освітнього середовища ефективно забезпечує фізичне й психічне благополуччя дітей.

Отже, інтеграція принципів Я. А. Коменського у сучасні програми дошкільної освіти реалізується через поєднання класичних педагогічних ідей із сучасними методиками, що забезпечують всебічний розвиток дитини. Це включає гуманістичне ставлення до індивідуальних потреб, природовідповідне виховання, поступове формування соціальних і моральних компетентностей та організацію діяльності через гру, навчальні заняття та інтегровані підходи. Приклади практичних моделей роботи з дітьми охоплюють ігрові методики, що моделюють реальні соціальні ситуації, навчальні вправи з використанням колективних завдань і інтегровані підходи, які поєднують фізичний розвиток, соціальні навички та моральне виховання. Такі моделі дозволяють формувати у дошкільників усвідомлення правил поведінки, навички безпечної взаємодії та здатність до саморегуляції в різних життєвих ситуаціях. Впровадження цих стратегій сприяє гармонійному розвитку особистості та закладає фундамент для подальшого навчання і соціальної адаптації дитини.

ЛІТЕРАТУРА

1. Білецька Л. В. Педагогічні ідеї Я. А. Коменського в контексті виховання дошкільників. *Педагогічний журнал*. 2018. №6. С. 15–22.
2. Козлова Н. В. Педагогічна спадщина Я. А. Коменського як джерело виховної діяльності в дошкільних навчальних закладах. *Вісник Хмельницького університету. Серія: Педагогіка*. 2019. №5. С. 108–113.
3. Савченко О. М. Гуманістичні ідеї Коменського у формуванні соціальної компетентності дошкільників. *Психолого-педагогічні аспекти дошкільної освіти*. 2020. № 3(21) С. 28–36.
4. Таран Л. О. Особистісно-орієнтовані технології виховання дошкільників у світлі спадщини Я. А. Коменського. *Науковий вісник Чернівецького університету. Педагогіка* 2017. №793. С. 45–52.
5. Коменський Я. А. Материнська школа, або Про дбайливе виховання юнацтва у перші шість років. *Хрестоматія з історії дошкільної педагогіки* / ред. З.Н. Борисової. Київ: Вища школа, 2004. С. 10–24.
6. Листопад О., Мардарова І. Особливості викладання навчальної дисципліни «Історія дошкільної педагогіки» у професійній підготовці майбутніх вихователів. *Науковий вісник Ізмайльського державного гуманітарного університету, Серія: Педагогічні науки*. Ізмаїл : РВВ ІДГУ, 2021. Вип. 53. С. 118–125.
7. Haburajová Plavská, L., & Lešková, L. (2024). *The social-pedagogic aspect in the works of John Amos Comenius and his legacy to the modern world. Caritas et Veritas*, 14(2), 34–42. DOI:10.32725/cetv.2024.018.
8. Hroncová, J. (2015). The socio-pedagogical thinking of J.A. Comenius as inspiration for social pedagogy. *The New Educational Review*, 39–50. DOI:10.15804/ner.2015.39.1.03.

ЗМІСТ

Oleksii Lystopad EUROPEAN EDUCATIONAL POLICY ON SUSTAINABLE DEVELOPMENT AS A BENCHMARK FOR THE MODERNIZATION OF UKRAINE'S NATIONAL EDUCATION SYSTEM.....	3
Гуданич Н. М. РОЗВИТОК ПІЗНАВАЛЬНОЇ ІНІЦІАТИВНОСТІ МАЙБУТНІХ ВИХОВАТЕЛІВ У ПРОЦЕСІ ІННОВАЦІЙНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ В ЗДО.....	7
Листопад Н. Л. ВНУТРІШНЯ СИСТЕМА ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ЯКОСТІ ОСВІТИ: ПЕРЕВІРКА ВАЛІДНОСТІ ТА НАДІЙНОСТІ ДІАГНОСТИЧНИХ ІНСТРУМЕНТІВ.....	10
Мардарова І. К. ПЕДАГОГІЧНІ СТРАТЕГІЇ СОЦІАЛІЗАЦІЇ ТА БЕЗПЕКИ ЖИТТЄДІЯЛЬНОСТІ ДІТЕЙ ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ У СВІТЛІ ІДЕЙ Я. А. КОМЕНСЬКОГО.....	14
Савченкова М. В. SOFT SKILLS ТА КРИТИЧНЕ МИСЛЕННЯ У ФАХОВІЙ ПІДГОТОВЦІ МАЙБУТНІХ ВИХОВАТЕЛІВ ДОШКІЛЬНОЇ ОСВІТИ.....	19
Дончак Т. А. ЕМОЦІЙНИЙ ІНТЕЛЕКТ ДИТИНИ ПЕРЕДШКІЛЬНОГО ВІКУ ЯК ВАЖЛИВИЙ ПОКАЗНИК ЇЇ ГОТОВНОСТІ ДО НАВЧАННЯ В НУШ.....	23
Колода Ю. Б. СТЕАМ-ТЕХНОЛОГІЇ У ПРАКТИЧНІЙ ДІЯЛЬНОСТІ ДІТЕЙ СТАРШОГО ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ.....	26
Кудрявцева О. А., Бузлаєва А. О. ФОРМУВАННЯ УЯВЛЕНЬ ПРО ПЛАНЕТУ ЗЕМЛЯ У СТАРШИХ ДОШКІЛЬНИКІВ ЗАСОБАМИ ТЕХНОЛОГІЇ РЕДЖІО ЕМІЛІЯ.....	31
Кудрявцева О. А., Лігуша Р. О. ОПТИМІЗАЦІЯ ІНТЕЛЕКТУАЛЬНОГО РОЗВИТКУ ДІТЕЙ П'ЯТОГО РОКУ ЖИТТЯ ЗАСОБАМИ ТЕХНОЛОГІЇ МАКАТО ШИЧІДА.....	36
Кудрявцева О. А., Єремєєва А. О. ВИХОВАННЯ САМОСТІЙНОСТІ ТА ІНІЦІАТИВНОСТІ У МОЛОДШИХ ДОШКІЛЬНИКІВ ПІД ЧАС САМООБСЛУГОВУЮЧОЇ ПРАЦІ.....	41